

УДК 8.81

<https://doi.org/10.56122/..v1i2.191>

ОРТО МЕКТЕПТЕРДЕ КЫРГЫЗ ТИЛИН ЭКИНЧИ ТИЛ КАТАРЫ ОКУТУУНУН ЗАМАНБАП МЕТОДДОРУ

Осмоналиева Нурийла-
ОшМПУнун окутуучусу
Кыргыз Республикасы, Ош шаары
nurinurila231271@gmail.com

Аннотация: Орто мектептерде кыргыз тилин экинчи тил катары окутуу кыргыз элинин маданий мурасын сактоонун жана өнүктүрүүнүн маанилүү аспекти болуп саналат. Дүйнөдөгү ааламдашууну жана көп тилдүүлүктү эске алганда, өз эне тилинде сүйлөй билүү, баарлашуу, түшүнүү жана тарыхый эс тутумду сактоо ар бир инсандын артыкчылык касиетин көрсөтөт. Кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун сүйлөө, түшүнүү, окуу жана жазуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө багытталган көптөгөн методдор бар. Алардын бири-коммуникативдик метод. Ал реалдуу кырдаалда тилде баарлашууга багытталган, коммуникация көндүмдөрүн калыптандырууга жана тилди угуп түшүнүүгө өбөлгө түзөт. Заманбап технологияларды колдонуу менен интерактивдүү сабактар, оюндар, долбоордук иш-чаралар жана топтук иштер сыяктуу инновациялык ыкмалар да кеңири колдонулат. Бул методдор окуучулардын тил үйрөнүүгө болгон кызыгуусун жана мотивациясын стимулдап, окуу процессин кызыктуу жана эффективдүү кылат. Автор, мындан тышкары, окуучулардын тил чөйрөсүнө аралашып, кыргыз элинин маданиятын жана каада-салтын жакшыраак түшүнүүгө жардам берген кыргызча тексттер, ырлар, фольклор, кинолор сыяктуу нукура материалдарды колдонуу маанилүү экендигин белгилейт. Демек, орто мектептерде кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун заманбап методдору коммуникация көндүмдөрүн өнүктүрүүгө, окуучуларга мотивация берүүгө, тилди жана маданиятты кызыктуу үйрөнүүгө багытталган. Бул, кыргыз тилин улуттук өзгөчөлүктүн маанилүү элементи катары сактоого жана жайылтууга өбөлгө түзөт.

Өзөктүү сөздөр: окутуу методдору, заманбап технологиялар, коммуникативдик компетенциялар, маданияттар аралык байланыш, сабактардын мисалдары.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ КЫРГЫЗСКОГО ЯЗЫКА КАК ВТОРОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Осмоналиева Нурийла-
преподаватель ОшМПУ
Кыргызская Республика, город Ош

Аннотация: Преподавание кыргызского языка как второго языка в средних школах является важным аспектом сохранения и развития культурного наследия кыргызского народа. В условиях глобализации и многоязычия в мире умение говорить на родном языке является большим преимуществом для общения, понимания и сохранения исторической памяти. Существует множество методов преподавания кыргызского языка как второго, направленных на развитие навыков разговорной речи, понимания, чтения и письма. Одним из них является коммуникативный метод. Оно направлено на общение на языке в реальной ситуации, способствует формированию коммуникативных навыков и пониманию языка на слух. С использованием современных технологий также широко используются такие инновационные методы, как интерактивные уроки, игры, проектная деятельность и групповая работа. Эти методы стимулируют интерес и мотивацию учащихся к изучению языка, делая процесс обучения интересным и эффективным. Кроме того, автор статьи указывает, что использование аутентичных материалов, таких как кыргызские тексты, песни, фольклор, фильмы, которые помогают учащимся включиться в языковую среду и лучше понять культуру и традиции кыргызского народа, является важным аспектом статьи. Поэтому современные методы

преподавания кыргызского языка как второго в средних школах направлены на развитие коммуникативных навыков, мотивацию учащихся и интерес к языку и культуре. Это способствует сохранению и продвижению кыргызского языка как важного элемента национальной идентичности.

Ключевые слова: методы обучения, современные технологии, коммуникативные компетенции, межкультурная коммуникация, примеры уроков.

MODERN METHODS OF TEACHING KYRGYZ LANGUAGE AS A SECOND LANGUAGE IN SECONDARY SCHOOLS.

*Osmonalieva Nuriyla-
Teacher of OshMPU
Kyrgyz Republic, Osh city*

Abstract: Teaching the Kyrgyz language as a second language in secondary schools is an important aspect of preserving and developing the cultural heritage of the Kyrgyz people. Given the globalization and multilingualism in the world, being able to speak one's mother tongue is a great advantage for communication, understanding and preservation of historical memory. There are many methods of teaching Kyrgyz as a second language aimed at developing speaking, understanding, reading and writing skills. One of them is the communicative method. It is aimed at communicating in the language in a real situation, promotes the formation of communication skills and listening comprehension of the language. Innovative methods such as interactive lessons, games, project activities and group work are also widely used using modern technologies. These methods stimulate students' interest and motivation in language learning, making the learning process interesting and effective. In addition, the author of the article points out that the use of authentic materials such as Kyrgyz texts, songs, folklore, movies, which help students get involved in the language environment and better understand the culture and traditions of the Kyrgyz people, is an important aspect of the article. Therefore, modern methods of teaching Kyrgyz as a second language in secondary schools are aimed at developing communication skills, motivating students and making language and culture interesting. This contributes to the preservation and promotion of the Kyrgyz language as an important element of national identity.

Key words: teaching methods, modern technologies, communicative competences, intercultural communication, examples of lessons.

Киришүү: XXI кылымда өлкөнүн жаш муундарына, көп тилдүү инсан болууга чоң мүмкүнчүлүктү түзүлүп, мамлекеттик деңгээлде толук билим алууга шарт түзүлдү десек болот. Анткени бул жагдай кош тилдүү адамдын эки тилди (эне тил менен экинчи тилди) кезектешип колдонууга жана аны ишке ашырууга, бир нече тилдик системаларда эркин байланыш түзүүгө жол ачары кош тилдүүлүк менен байланышканы талашсыз. Колдонулган адабияттар бөлүмүндө көрсөтүлгөн бул эмгектерге [2; 3; 4; 5; 6] мүнөздүү жалпы идея – тил үйрөнүүчү өз эне тилин жетиштүү өздөштүргөндө гана экинчи тилди тез өздөштүрүп, оозеки жана жазуу көндүмдөрүн калыптандырат, биринчи тилден экинчи тилге тез өткөрөт жана оозеки кепти үйрөтүүнүн негизги жолдору, диалог түрүндө жаңы материалдарды берүү, сөздөрдү туура айтууга үйрөтүү, үзгүлтүксүз машыгуу, сабакты (айрым тапшырмаларды) жаңсоо түрүндө түшүндүрүү инновациялык технологияларды эффективдүү колдонууга жөндөмдүү грамматикалык жана функционалдык сөз айкалыштары бар. Демек, бул технологиялардын рационалдуулугу маданияттар аралык коммуникацияларды түзө билүү, баарлашуу жолдору десек болот.

Кыргызстандык жана Орусиялык окумуштуу-методисттер өз [2; 3; 4; 5; 6] эмгектеринде экинчи тилди окутуунун теориясын жана практикасын негизги педагогикалык чөйрөгө жана социалдык-лингвистикалык багытка байланыштырып келишет. Бул эмгектерде окумуштуулар «...экинчи тилди окутуунун теориясын жана практикасын негизги педагогикалык чөйрөгө жана социалдык-лингвистикалык багытка...» [2. 129-б.]. байланыштырып карашты. Көп

тилдүүлүк маселеси азыркы учурда актуалдуу экени белгилүү. Себеби, адамдар бири-бири менен баарлашып, глобалдык мейкиндикте өзүн абдан эркин сезип, ар кандай кырдаалга байланыштуу көйгөйлөрдү чечүү үчүн өздөрүн социалдык жактан да, профессионалдык жактан да аң-сезимдүү түрдө өркүндөтүшү.

Изилдөөнүн максаты: орто мектептерде кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун заманбап методдору жөнүндө окумуштуулардын макалаларын жана илимий эмгектерин талдоо.

Изилдөөнүн методдору: орто мектептерде кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун заманбап методдору жөнүндө материалдарды жыйноо.

Негизги мазмуну. Биздин оюбузча, көп улуттуу Кыргыз Республикасынын көп тилдүүлүгүндө мамлекеттик тил негизги орунду ээлеши керек. Көп тилдүү инсандын калыптанышынын негизи эне тилин толук жана терең билүү менен азыктанышы зарыл. Ал эми «көп тилдүүлүк» термини да инсандын үй-бүлөлүк тилинин калыптанышы менен түшүндүрүлөт жана маданияттар аралык байланышта (коом, мектеп ж. б.) көз караштарга жетүүнүн каражаты болуп саналат. Алар окуучунун алган билиминин негизинде глобалдык тил компетенттүүлүгүн түзүүчү инновациялык методдорду окуу процессине киргизүү. Тилди толук кандуу окутуу жана өздөштүрүү аркылуу көп тилдүү инсанды калыптандыруу жана лингвистикалык программа түзүүдө, алгач муктаждыкты аныктоо (кайсы класстан баштоо керек), коюлган максаттарды жана милдеттерди чечүү, окуу материалдарын туура тандоо, сабакта окутуунун стратегияларын жана тактикасын колдоно билүү, окуучунун өз ишмердүүлүгү аркылуу билим алууга жол ачуу, котормо методикасын колдонбоо (тилди котормосуз үйрөтүү), «...окуучунун сабакта «өзүн-өзү рефлексияга чөмүлүү» аркылуу тил үйрөнүү методдорун колдоно билүү (суггестоподия методсы), бир эле учурда эки тилди өнүктүрүү аркылуу эне тилинен алган билимдерин салыштырып окутуунун позициясына ыңгайлашуу...» [1. 62-б.].

Эгерде мугалим мындай методдорду эффективдүү колдоно алса, анын инновацияга жетүү мүмкүндүгүн эске алуу керек жана ал окуучунун тилди үйрөнүү жөндөмүнүн калыптанышына таасирин тийгизет. Демек, кош тилдүү инсанды калыптандыруу жана тилди окутуу процессинде колдонулуучу активдүү методдордун ичинен төмөнкүдөй методдорду атаса болот: «... - табигый метод (альтернативдик метод); - изилдөө методу; - аудиологиялык/аудиовизуалдык методдор; - конструктордук метод; - социалдык метод; - коммуникативдик метод...» [3. 54-б.].

Дидактикада метод билим берүү жана тилди өнүктүрүү максатына жетүү сапатын, ошондой эле «...окуучу менен мугалимдин өз ара биримдиги аркылуу тил билгичтиктерин жана билимдерин калыптандырууну аныктайт...» [4. 104-б.]. Ал эми мугалим бул методдорду сарамжалдуу пайдаланып, окуучуну тарбиялоодо, коммуникативдик көндүмдөрдү, билимдерди калыптандырууда жаңы жемиштүү методдорду колдоно билиши керек. Илим менен практиканын байланышы мурдагыдай эле калбай тургандыгы белгилүү. Учурда практика тынымсыз өркүндөтүлүп, курчуп баратат, ага илимий көз караштан алганда белгилүү бир методологиялык теория керек. Ушул өнүгтөн алганда, окуучулардын ишмердүүлүгүн өнүктүрүүгө багытталган илимдер, башкача айтканда, психолингвистикалык, интеллектуалдык-эмоционалдык, социолингвистикалык жана дидактикалык негиздерге негизделген жаңы методологиялар калыптана баштады десек болот.

Демек, оозеки кепти окутуунун тикелей, аң-сезимдүү-практикалык, аудио-лингвалдык, аудиовизуалдык жана сунуш-топедиялык методдору да абдан эффективдүү, заманбап техникалык каражаттарды окуу процессинде сарамжалдуу пайдаланып, тилди окутуунун сапатын жогорулатат. Мисалы, тилди окутуу үйрөтүлүп жаткан тилде жүргүзүсө, тил үйрөтүүнүн максаты оозеки кепти калыптандыруу болуп, ушуга байланыштуу лексикалык жөндөмдөрдү калыптандырууда кеп кыймыл-аракетинин түрлөрүнө маани берүү жана фонетикалык жөндөмдөрдү калыптандыруу үчүн тамгаларды жана тыбыштарды туура

айтууга үйрөнүү (ыр, музыка, табышмактарды колдонуу). Лингвистикалык материалдар «жөнөкөйдөн татаалга» деген принцип боюнча тандалат.

«...Аудио-лингвалдык метод – башка тилди окутуу процессинде жүрүм-турум методдоруна негизделген окутуу методикасы...» [5, 192-б.]. Мында, окуу материалы өтө аз көлөмдө берилет (лексика-грамматикалык бирдиктердин татаалдыгы эске алынат), окуучу кайталайт, өзгөртөт, керектүү сөздү өз ордуна коёт, эстеп калат. Аудио-лингвалдык методдун өзгөчөлүктөрүн карап көрөлү. Алар: «...Коммуникация көндүмдөрүн калыптандыруу, укканын кайталоо, сөз айкаштары аркылуу чакан диалогду өздөштүрүүсү. ...Методдун негизги принциби – оозеки сүйлөөгө үйрөтүү. ...Сабакта динамикалык анимациялар, түстүү көрнөктөр (объект, видео ж.б.) колдонулат...» [6, 188-б.]. Мында, сөз байлыгынын мааниси түшүндүрүлүп, сүйлөм калыптары көрсөтүлүп, грамматика тексттин мазмунуна ылайык функционалдык туюнтма аркылуу түшүнүлөт десек болот.

«...Аудиовизуалдык метод. ...Бул метод лингвистикалык жана жүрүм-турумдук структуралык методдорго негизделген...» [7, 188-б.]. Демек, окутуунун аудиовизуалдык методдору тил үйрөнүү процессинде (кинофильмдер, кинофильмдерден үзүндүлөр, спектаклдер ж. б.) жана техникалык каражаттар (дисктер, радиоберүүлөр, телеберүүлөр, жазуу жүзүндөгү тексттер, кинофильмдер) кеңири колдонулат клиптер толугу менен көрсөтүлөт, грамматика түшүндүрүлөт. Окуу материалдарын кайра-кайра кайталоо жана жаттоо аркылуу оозеки пикир алышууда кырдаалдык тапшырмаларды эффективдүү колдонуу жөндөмүн калыптандыруу коммуникативдик багытка туура келет. Алар: «...Оозеки сүйлөө жана айтуу, угуу, окуу жана жазуу көндүмдөрүн калыптандырууга өзгөчө көңүл бурулат. ...Оозеки сөзгө даярдануу: окуу материалын тандоого өзгөчө маани берилет: функционалдык абалына жараша лексикалык жана грамматикалык минимум тандалат...» [8, 38-б.]. Ошентип, бул метод котормосуз окутуу жана эне тилин колдонуу принцибине негизделген. Көнүгүүлөр түзүлүшү боюнча түрдүү диалогдук суроо-жооптордон турган тапшырмалар.

Грамматика индуктивдүү түрдө берилет да, эрежелер жалпы түрдө түшүндүрүлөт. Мында, сөздөрдү туура айтуу, каталарды өз убагында оңдоп, диалог текстин окуучунун кызыгуусун ойгото тургандай кылып тууралоо. Диалог текстиндеги негизги клишелер жана саптар да кайталоо жана практика үчүн тандалып алынат. Бул саптарды адегенде хор менен кайталап, андан соң жекече кайталашат. Ошентип, сөздөрдүн туура угулушуна (артикуляциясына), угуусуна (акустикасына) жана айтылышына көп көңүл бурулат. Эне тилиндеги айтылыш позициясына ылайык аткарылат. Демек, бул методду эффективдүү колдонуунун методдоруна төмөндөгүлөрдү кошсок болот. Алар: - тилди тездик менен окутуу жана материалдарды автоматташтыруу максатында жүргүзүү; -кайталоо, белгилөө, тандоо, хор менен ырдоо; музыканын фону жана басымга, интонацияга көңүл буруу болот.

Кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун туюнтмалары: презентация (практикалык, лексикалык-грамматикалык), сабактагы методдордун эффективдүүлүгү жана тилди кабыл алуу жана бекемдөө болот. Мында, сабактын презентациясын карап көрөлү. Мисалы, окуучулардын катышуусундагы сүйлөө көндүмдөрүн калыптандыруу үчүн мугалим сабактын материалынын маанисин жана лексиканын туура тандоосун текшерет. Мугалим окуу материалдарын түшүндүрүүдө жана ишке ашырууда иллюстрацияларды бир нече жолу кайталоо жана колдонуу аркылуу окуучуга лексиканы жана грамматиканы үйрөнүүгө жардам берет. Ошондой эле окуу материалдарын тандоодо окуучулардын тилди билүү деңгээлин эске алуу зарыл. Демек, окуу тексттери адегенде максаттуу аудиторияга ылайыкташтырылып, дидактикалык көз караштан редакцияланышы зарыл болот. Себеби, «...окуу техникасын жакшы өздөштүрбөгөн кээ бир окуучулардын окуу жөндөмү төмөн болгону аз келгенсип, жакшы окуган окуучулардын да чыныгы текстти окууда сөзсүз кыйынчылыктар жаралат...» [9, 156-б.].

Тил сабагы билим берүү процессинин чакан уюштуруу бирдиги жана жыйындысы болуп саналат десек болот. Анткени ал эми кыргыз тилин экинчи тил катары окутуу боюнча класстар системасы тилди өздөштүрүү класстарынын биргелешкен комплекси болуп саналат, башкача

айтканда, лингвистикалык жана оозеки кеп материалдарынын (текст, диалог) негизинде сүйлөө жөндөмүн жана билимин калыптандырууну камсыз кылуу болуп эсептелет. Бул тууралуу белгилүү окумуштуу С.Г. Тер-Минасова «...чет тил сабагы — бул маданияттардын кесилишинде маданий коммуникацияны түзүүчү кырдаал, анткени чет тилдин сөз байлыгы чет элдик маданиятка жана дүйнө таанымына карай жол» ...» [10, 163-б.] деп ойлойт. Бул маселеге байланыштуу көптөгөн чет элдик жана ата мекендик окумуштуулар тилди экинчи тил катары окутуу сабактарында коммуникативдик компетенцияны калыптандыруу негизги талап экендигин өз эмгектеринде далилдеп келишет. Мисалы, жаңы тил маалыматын таануу, лексика жана грамматика боюнча окуу материалдарын түшүнүү, текст аркылуу оозеки жана жазма сүйлөө маданиятын калыптандыруу, когнитивдик көз караштан изилдөө, көйгөй, долбоордук материалдарга чечим табуу, таасирлерди жана сезимдерди эстеп калуу жөндөмүн калыптандыруу.

Белгилүү окумуштуу Г. Лозановдун методу окуучунун уялчаактык, токтоолук, коркуу, адамдар менен мамиленин жоктугу, депрессия сыяктуу психологиялык басымдан чыгуунун жолун табуу идеясына негизделген. Окумуштуу «...мындай абалдан чыгуунун жолу катары окуучунун башка тилде мамиле түзүүгө аракет кылуусу, жабыктыктан арылуусу, формадагы диалогдук тексттин негизинде каармандын образына кирип тилди тез өздөштүрүү...» [11, 177-б.] экенин айтат. Тилди өздөштүрүү – эс тутумга жана баарлашууга таасир этүүчү ролдук оюн. Тил үйрөтүү процессинде бул метод окуучунун эс-тутум резервин ачууда, анын ой жүгүртүүсүн жана интеллектуалдык кызыгуусун активдештирүүдө, алган таасирлерин ойготууда өзгөчө натыйжалуу.

Suggestopedia методунун – (бул болгариялык педагог жана психолог Г.Лозанов тарабынан иштелип чыккан чет тилдерин окутуунун алдыңкы методикасы. pa-journal.ru) алкагында бир нече методдор пайда болгон. Алар «...ритмопедия, гипнопедия жана релаксопедия. Бул методдордун негизги принциби – лингвистикалык адамдын мээсинде сакталган резервдик фондду активдештирүү, ...билимди эс тутумда көпкө сактоого, кызыгууну арттырууга, ирээт менен таасирлентүү окуучунун эс тутумунда сакталган резервди ойготуу жана активдештирүү үчүн, өзгөчө жөнөкөй денгээлдеринде, ...бул методду рационалдуу колдонуу жөндөмү тил үйрөтүү жана үйрөнүү процессин тездетет...» [11, 190-б.].

Демек, мындай иш-аракет методикалык илимде ыңгайлуу шарт түзүп, ар кандай кыйынчылыктарды жеңип, сабактын активдүү катышуучусу болууга мүмкүнчүлүк берет жана тил үйрөнүүгө таасирин тийгизип, мотивацияны берет. Сабакта мугалим оркестрдин жетекчиси – дирижер, окуучу – субъект, ишмердүүлүктүн ээси жана заманбап методдордун арасында интерактивдүү окутуу багытында сунуштоо жана долбоорлоо методдору өзгөчө орунду ээлейт десек болот. Мисалы мунун себеби, окуучу сабакта жетекчинин ролун алып, ырдын алкагындагы материалды тез жаттап, кабыл алуу, диалог түрүндөгү кыймыл-аракети аркылуу чыгармачылык активдүүлүгүн көрсөтөт. Ал эми мугалим аталган метод боюнча тилди окутууда ийгиликке жетүү үчүн тайпада ыңгайлуу шарт түзүүгө аракет кылат. Тексттик материал окуучунун өзүн баатырдын ролунда эркин сезип, атайын тандалган ыр обондун жардамы менен сөздөрдү эстеп калууга шарт түзөт.

Жыйынтыктап айтканда, дүйнө жүзү боюнча көптөгөн өлкөлөр, өзгөчө глобалдашуу шартында, жаштар арасында улуттук тилдерди сактоо жана үйрөнүү көйгөйүнө дуушар болушууда. Ушуга байланыштуу элдин маданиятынын байлыгын, салт-санаасын сактап калуу үчүн орто мектептерде кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун заманбап усулдарын иштеп чыгуу маанилүү. Кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөнүүнүн өзүнүн өзгөчөлүгү бар, ошондуктан окуучулардын материалды жакшы өздөштүрүүсүнө, баарлашуу жана тил көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам бере турган окутуунун заманбап методдорун эске алуу зарыл. Бул макалада кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун негизги методдорун, ошондой эле бул тема боюнча чет элдик окумуштуулардын адабияттарына сереп салууга аракет жасалды. Азыркы кездеги кыргыз тилин окутуунун заманбап методдорунун бири – коммуникативдик метод. Мында, окутуунун негизги максаты окуучулардын

коммуникациялык көндүмдөрүн жана жөндөмдөрүн өнүктүрүү болуп саналат. Бул метод окуучуларга тилди жакшыраак түшүнүүгө жана күнүмдүк жашоодо колдонууга мүмкүндүк берүүчү реалдуу жашоодогу баарлашуу кырдаалдарында тилди практикалык колдонууга басым жасайт. Ошондой эле, маданияттар аралык мамилелерди (эки маданияттын туташуусундагы тил үйрөнүүчүлөрдүн мамилеси жана тилди урматтоо) түзүү үчүн «...маданияттар аралык дидактиканын негиздерине таянуу, окуучунун эс-тутум ишмердүүлүгүн, тилди аң-сезимдүү кабыл алуусун мугалим дайыма эсинде кармап туруусу...» [12, 146-б.] зарыл.

Кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун дагы бир эффективдүү методу – индуктивдүү метод. Бул методдун маңызы окуучулардын тилди лингвистикалык кубулуштарга байкоо жүргүзүү жана эрежелерди жана мыйзам ченемдүүлүктөрдү өз алдынча жалпылоо аркылуу үйрөнүүсүндө. Бул метод окуучуларга тилдин эрежелерин түшүнүү менен гана чектелбестен, аларды практикада колдонууга да шарт түзөт. Ошондой эле кыргыз тилин окутууда заманбап технологияларды эске алуу зарыл.

Демек, интерактивдүү окуу пландарын, интернет-ресурстарды, мультимедиялык материалдарды жана башка инновациялык ыкмаларды колдонуу, окуу процессин окуучулар үчүн кызыктуу кылууга жардам берет. Ошондой эле окуу процессин диверсификациялоого жана аны окуучулардын ар кандай категориялары үчүн жеткиликтүү кылууга жардам берет. Чет элдик окумуштуулардын изилдөөлөрүнө ылайык, орто мектепте кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун натыйжалуулугу мугалимдердин квалификациясы, окуу материалдарынын жеткиликтүүлүгү, окуучулардын усулдук даярдыгы жана мотивациясы сыяктуу көптөгөн факторлорго көз каранды. Ошондуктан билим берүү процессинин бардык катышуучуларын өнүктүрүү жана кыргыз тилин ийгиликтүү үйрөнүү үчүн шарттарды түзүү маанилүү.

Колдонулган адабияттар:

1. Биялиев К.А. Кыргыз тилин мамлекеттик тил катары колдоно билүү деңгээлдери. Методикалык жетектеме / К.А. Биялиев. Бишкек, 2008. – 57-62-66.
2. Пассов Е.И., Кибирева Л.В., Колларова Э. Концепция коммуникативного иноязычного образования: Методическое пособие для русистов (электронное издание). –М.: СПб: «Златоуст», 2015. – 129-б.
3. Щукин А.Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке: учебное пособие для преподавателей и студентов языковых вузов. – М., 2014. – 54-б.
4. Китайгородская Г.Л. Интенсивное обучение иностранным языкам. Теория и практика. –М., 1992. – 104-б.
5. Федотова Н.Л. Методика преподавания русского языка как иностранного (практический курс). 2-е изд.– СПб: Златоуст, 2016. – 192-б.
6. Балыхина Т.М. Методика преподавания русского языка как неродного (нового): учеб. пособие. –2-е изд., испр. – М.: РУДН, 2010. – 188-б.
7. Кулубина Н.В. Зачем, что и как читать на уроке: Методическое пособие для преподавателей русского языка как иностранного. – СПб: Златоуст, 2015. – 94-б.
8. Капитонова Т.И., Московкин Л.В., Щукин А.Н. Методы и технологии обучения русскому языку как иностранному. –М.: Русский язык. Курсы, 2009. – 31-б.
9. Акишина А.А., Каган О.Е. Учимся учить. Для преподавателя русского языка как иностранного. –3-е изд., испр. и доп. –М.: Русс. язык. Курсы, 2004. – 156-б.
10. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слова, 2000. –163-б.
11. Лозанов Г.Л. Суггестопедия при обучении иностранным языкам // Методы интенсивного обучения иностранным языкам. – Вып. 1. –М., 1973. – 177-, 190-бб.
12. Курбакова М.А. Способы оптимизации процесса обучения иностранному языку (современное применение психотерапевтического метода доктора Лозанова) // Язык и культура. –№3(35). –2016. –146-б.